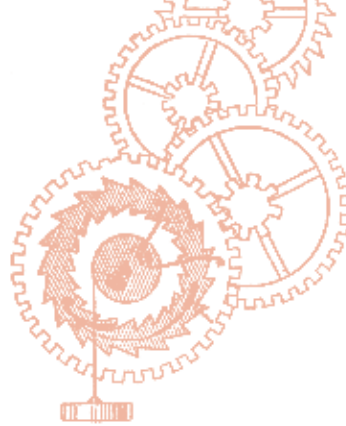

Tantaz tanta, emariak

**NAGORE
IRAZUSTABARRENA
URANGA**

Izaba (Nafarroa), 1921. Josefa Molera kimikaria jaio zen. Espainiako lehenengo gas kromatografoaren sortzaileetako bat izan zen, Kimika Fisikoko Institutuan Zinetokimikako saila sortu zuen eta ikerketa lerro berriak ere jorratu zituen. Eta hori guztia lortzeko mila oztopo gainditu zituen; edo hobe esanda, oztopo bera gainditu behar izan zuen behin eta berriro: emakume izatea.

Kimikako ikasketak 1942an burutu zituen Madrilgo Unibertsitate Zentralean. Kimika Teknikoko Katedran irakasle laguntzaile lanetan hasi zen orduan, baina soldatarik gabe. Garai hartan ez zegoen emakume ikertzailerik arlo horretan eta, hain zuzen, horixe erabili zuten aitzakia gisa Molerari tesia egiteko aukerarik ez emateko. Kimika Fisikoko Institutuaren zuzendaria aldatu zutenean zabaldu zitzaion aukera hori. Bertako laborategietan lan egiten hasi zen, baina jasotzen zuen ordainsaria ere ez zen nahikoa bizitzeko; urte horietan guztietan aparteko klaseak eman zituen bizibidea lortzeko.

Azkenean, 1948an eskuratu zuen doktore titulua, Aparteko Saria jasota gainera. Handik bi urtera Oxfordera joateko aukera eskaini zioten eta gerora Kimikako Nobel Saria jasoko zuen Cyril Norman Hinshelwoodek zuzentzen zuen laborategian hasi zen lanean. Kimikari ingelesak ez zion harrera onik egin izabarriari, emakumea baitzen. Eta, berriro ere,

Molerak gogor lan eginez lortu zuen erreiritziak baztertzea. 1986 arte jarraitu zuen lanean eta 2011n hil zen.

Kalaka Komunikazioak argitaratu duen *Emariak* liburuko 10 protagonistetako bat da Molera. Historian emakumeek egindako ekarpenak bildu dituzte bertan Ilazki Gainza eta Nerea Uriak. Kimikan nabarmendu den emakume bat aukeratzekotan, gehienoi Marie Curieren izena datorkigu gogora. Hain zuzen, liburuan nahi adina emakume sartzeko tarterik ez eta horrelakoak saihestu dituzte. Irakurleak bilduman ez ditu topatuko Simone de Beauvoir, Angela Davis edo Frida Kahlo, emakume ezezagunagoei bide ematea

lehenetsi baitute. Gainera, eremu zabala hartu dute kronologikoki –Antzinarotik hasita, Hipatia Alexandriakoarekin– nahiz geografikoki –Junko Tabei alpinista japoniarra, Miriam Makeba kantari hegoafrikarra, Wangari Maathai ingurumenaren aldeko ekintzaile kenyarra...–.

Itxuraz txikiak diren baina eguneroan aldaketa handiak eragin dituzten objektuen asmatzaileek ere badute tokia bilduman: Melitta Bentz alemaniarra kafe filtroa asmatu zuen 1908an, eta 1937an Leona W. Chalmers estatubatuarra izan zen kopa menstrual patentatzen eta merkaturatzen lehena. Emari oparoenak tanta txikiz osatuta baitaude. ●

KALAKA

Argiaren garrantzia

Duela 500 urte, 1519an, Michelangelo Buonarrotik (1475-1564) Florentziako San Lorentzo basilikan Sakristia Berria eraikitzeko proiektua abiatu zuen, Medicitarren hilobiak bertan hartzeko. Arkitektura eta eskulturaren maisulan hori egiteko, zehaztasun handiz aztertu zuen egoitza berriaren argiztapen naturala. Baina XVIII. mendearen ha-

sieran, sakristiaren alboan Printzeen Kapera eraiki zutenean, Michelangeloren argi efektuak itzali egin ziren.

Orain, teknologia berriak lagun, argiztapen sistema berria jarri dute aretoan jatorrizko argi baldintzak lortzeko eta, hala, argazkiko eskultura, adibidez, Michelangelok nahi bezala ikus daiteke. ●

ANDREA JEMOLO / MUSEI DEL BARGELLO